

BUTLLETÍ DE L'ASSOCIACIÓ CATALANA D'EXPRESOS POLÍTICS DEL FRANQUISME

Nº 107

PRIMER
TRIMESTRE
2022

ASSEMBLEA GENERAL ORDINÀRIA DE L'ASSOCIACIÓ CATALANA D'EXPRESOS POLÍTIQS DEL FRANQUISME 2 D'ABRIL DE 2022

PROJECTE DE LLEI DE MEMÒRIA DEMOCRÀTICA, URGEIX! PER IMPERATIU DEMOCRÀTIC

Editorial

Des de la seva presentació com avantprojecte la nostra Associació (ACEPF) ha participat activament en l'avaluació i millora d'aquest projecte de Llei de Memòria Democràtica. Ho hem fet participant en el marc del *Encuentro Estatal de Colectivos de Memoria Histórica y de Víctimas del Franquismo*, compartint diferents valoracions col·lectives i afegint propostes de millora. Mantenint sempre un criteri propi. Propostes que hem fet arribar a la *Secretaría de Estado de Memoria Democrática*, i a les diferents formacions progressistes.

Les nostres valoracions i aportacions en aquest debat han estat recollides als diferents articles i editorials de *Catalunya Resistent*. I particularment a la Declaració de la Junta Directiva del mes de novembre, i el Manifest del mes de desembre, coincidint amb el Dia Internacional dels Drets Humans. Ambdues aprovades per unanimitat.

La nostra posició ha estat nítida: "arribem tard i arrosseguem un dèficit democràtic, però ara tenim una gran oportunitat per superar les limita-

cions i insuficiències de la Llei de Memòria Històrica del 2007. Per aquesta raó demanem valentia al Govern de coalició (PSOE-UP) i intel·ligència política a les forces progressistes", afirmàvem. **No ho podem demorar més!**

Cal dir-ho ben clar: **El projecte de Llei presentat pel Govern constitueix un bon text de partida, un avenç innegable, recollint una bona part de les demandes del moviment memorialista, i les esmenes presentades pels diferents grups poden encara millorar-lo.** Caldrà defensar-les, amb intel·ligència, unitat d'acció i conscients de la correlació de forces. És a dir, llegint molt bé el temps actual. Qualificar el text actual de "retocs o maquillatge" és una irresponsabilitat i encara més greu: faltar a la veritat. Aquesta valoració positiva és la que han expressat diferents juristes compromesos amb els principis dels drets humans i la promoció de la veritat, la justícia, la reparació i les garanties de no repetició.

És ben cert que hem demanat valentia al Govern de l'Estat per remoure els obstacles

(modificació de normes i lleis vigents) i actuar en conseqüència, ratificant els tractats internacionals sobre *Imprescriptibilitat dels Crims de Guerra i els Crims de Lesa Humanitat*. És a dir, garantint que les institucions de l'Estat assumiran en primera instància la recerca de les persones desaparegudes, la investigació dels crims del franquisme, i també que seran bel·ligerants contra els autors de les agressions vandàliques al patrimoni memorial antifeixista i les associacions que fan apologia del franquisme i atien l'odi i la violència.

Però també demanem sentit de la responsabilitat a les forces progressistes. Com ja s'ha dit per diferents veus, com la de Fabian Salvioli, relator especial de NNUU *"La Llei d'Amnistia de 1977 no evita jutjar els crims de la dictadura. I caldria clarificar-ho a la Llei MD. Si el poder judicial a Espanya no fa justícia és perquè no vol, no perquè no pugui jurídicament"*.

Practicar la intel·ligència política vol dir **fugir de maximalismes estèrils i participar activament en tot el recorregut de les esmenes que poden millorar el text**, com

s'ha fet amb el tema de l'accés i gestió dels arxius i per la transmissió de la memòria a les noves generacions.

Aquest si que és un aspecte cabdal per nosaltres: que la memòria arribi a les escoles.

Com estem fent amb el "Manifest per una veritable inclusió de la memòria democràtica al currículum escolar", articulant propostes concretes de canvis curriculars i de formació del professorat, que facin del text sortint un instrument útil per les properes generacions.

Per això necessitem ja l'aprovació d'aquest projecte de Llei de MD, per tal de fer realitat la seva lletra: "Las administraciones educativas adoptarán las medidas necesarias para que en los planes de formación inicial y permanente de todo el profesorado se incluyan formaciones, actualización científica, didáctica y pedagógica en relación con el tratamiento escolar de la memoria histórica democrática, también de forma transversal, para garantizar que se impulsa conjuntamente por la comunidad educativa el derecho a la verdad, la justicia, la reparación y la no repetición, para prevenir la reaparición del fascismo".

En un context molt polaritzat, amb una representació parlamentària al Congrés de Diputats i al Parlament de Catalunya de forces no només neofranquistes, sinó en permanent enaltiment de la dictadura i d'odi contra les víctimes

i les persones que van lluitar contra el feixisme, sembla oportú recordar un principi elemental: hem de passar del debat i regateig partidista al treball i cooperació de les forces progressistes i les entitats memorialistes, fugint de quimeres i línies vermelles inútils. Per aquesta raó apel·lem a la màxima responsabilitat dels diferents grups parlamentaris progressistes i democràtics, per imperatiu democràtic.

Ho volem manifestar en el marc d'aquesta Assemblea recordant que aquest mes farà **20 anys del gran acte i de la Declaració del Liceu: Manifest per un Memorial Democràtic**. La Llei del Memorial Democràtic (13/2007) va ser aprovada cinc anys més tard pel Parlament de Catalunya. Tampoc va resultar fàcil, tenim memòria. Ara tenim la possibilitat de fer un pas més. Segurament molts de nosaltres no tindrem una altra oportunitat. Ho devem a la memòria de les dones i els homes que ens ha precedit i a la construcció d'un futur amb sòlids valors democràtics per a les noves generacions.

Per una veritable Llei de Memòria Democràtica, justícia i reparació, per imperatiu democràtic!

ASSEMBLEA DE L'ACEPF. BARCELONA, 2 D'ABRIL DE 2022

EXPOSICIÓ:

**Memòria futura.
L'arxiu de l'Associació
Catalana d'Expresos
Polítics del
Franquisme**

Espai Assemblea de CCOO
Via Laietana, 16 Barcelona

L'exposició es podrà visitar
fins el 31 de maig

DL-DJ de 10.30 a 13.30
i de 16.30 a 18.00

DV de 10.30 a 13.30

El 2021, l'ACEPF va acordar cedir el seu fons documental a l'Arxiu Històric de CCOO de Catalunya.

Els documents històrics de l'ACEPF resten catalogats i oberts a la consulta. Forma part d'aquest fons la documentació generada i rebuda per l'entitat en el transcurs de la seva activitat com a associació, així com les aportacions de documents particulars de molts dels socis i sòcies de l'entitat.

SUMARI

- 2 [PROJECTE DE LLEI DE MEMÒRIA DEMOCRÀTICA, URGEIX! PER IMPERATIU DEMOCRÀTIC](#)
- 5 [VINT ANYS DEL MANIFEST DEL LICEU](#)
- 7 [L'EMPREMTA DE LA DECLARACIÓ DEL LICEU EN LES POLÍTIQUES PÚBLIQUES DE MEMÒRIA](#)
- 8 [COMMEMORACIÓ 91È ANIVERSARI DE LA PROCLAMACIÓ DE LA II REPÚBLICA](#)
- 9 [NO OBLIDEM](#)
- 10 [CONCESSIÓ DE LA MEDALLA D'HONOR DE LA CIUTAT DE TERRASSA AL NOSTRE COMPANY ENRIC CAMA](#)
- 11 [PLACA DE RECONeixEMENT A ANTONIA JOVER](#)
- 12 [LA REPÚBLICA VIVE EN LA PERIFERIA](#)
- 13 [TRAS LAS HUELLAS DEL PADRE](#)
- 14 [LUIS ROMERO HUERTES \(1931-2022\). EL MÓN DEL TREBALL](#)
- 15 [HILDA AGOSTINI. LES ARMES DE LA RAÓ D'UNA MESTRA REPUBLICANA, PROTESTANT I MAÇONA](#)
- 17 ["DOBLEMENT OBLIDADES"](#)
- 18 [FOIX, AGOST 1944: LA REIVINDICACIÓ DE LA VERITAT HISTÒRICA](#)

Ajudes al Butlletí 107

Antonia Jover	240€	Manoli Moreno	50€
Domènec Martínez	45€	Montse Torras	20€
Juan Rico	15€		
TOTAL		370€	

MOLTES GRÀCIES PER LA VOSTRA COL·LABORACIÓ!

PLAFÓ D'EDICIÓ

Associació Catalana d'Expresos Polítics del Franquisme (membre de la FIR)

Adreça:

Via Laietana, 16 – 08003 Barcelona.

Tel:

934 812 853.

Correu electrònic:

expresopolitics@gmail.com

Web:

expresopoliticsdelfranquisme.com

Dipòsit legal:

B-33.493-95

Fotografies:

Ignasi Espinosa, Fons Partit Socialista Unificat de Catalunya

Twitter:

[@exprespol](https://twitter.com/exprespol)

Facebook:

[/Expresos Politics Franquisme](https://www.facebook.com/ExpresosPoliticsFranquisme)

Instagram:

[@exprespol_acepf](https://www.instagram.com/exprespol_acepf)

Muntatge i impressió:

[Associació La Natural Coopmunicació](#)

Compte corrent:

ES07-2100-0429-6402-0017-5329

VOLS FER-TE SOCI/A?

Col·labora amb nosaltres per fer visible la Memòria Democràtica:

- Fes-te soci/a amb una quota de 50€ anuals.
- O fes una aportació puntual a la nostra entitat.

Més informació a la nostra [web](#).

ESTIGUES AL DIA!

Inscriu-te al nostre **Butlletí Electrònic** per rebre els actes que realitzem i articles relacionats amb la nostra entitat.

Ompla el següent [formulari](#).

VINT ANYS DEL MANIFEST DEL LICEU

Enric Cama

El 22 d'abril del 2002, fa vint anys, el Gran Teatre del Liceu de Barcelona s'omplia a vessar de molts anys de presó, de moltes tortures, de molts malsons. La nostra associació havia organitzat un homenatge a les persones represaliades pel franquisme per manifestar públicament el reconeixement envers totes elles, i també a les seves famílies.

Al final de l'homenatge el nostre president, aleshores l'enyorat Enric Pubill, va sortir a l'escenari i va llegir un manifest titulat *Per un memorial democràtic*, també conegut com el *Manifest del Liceu*, en el qual, després de deixar clar el reconeixement a tots aquells que van combatre la dictadura i van contribuir de forma decisiva a l'establiment d'un règim democràtic, es demanava que la memòria de l'experiència de la dictadura i les seves conseqüències, que l'experiència de la lluita per la llibertat, s'incorporés al coneixement comú de les futures generacions. Concretament en el manifest es deia:

"Demanem que la memòria i l'experiència de la lluita per la llibertat s'incorporin al coneixement comú de les futures generacions, perquè és la història d'aquest país, és la història

del seu país" i acabava dient "Conèixer i difondre la història no és garantia que els desastres no es repeteixin, però contribueix a consolidar i a aprofundir la cultura democràtica, una èpica de l'esforç col·lectiu, de la llibertat i de la pau. Volem que aquest sigui el nostre llegat i per aquesta raó proposem a l'administració catalana la creació del Memorial Democràtic; un llegat del coneixement que faci als ciutadans civilment més savis i, per tant, més lliures."

D'això en fa vint anys. A partir d'aquell moment la creació del Memorial va ser una constant reivindicació del moviment memorialista. Reclamaven la creació d'una institució pública que donés a conèixer la història de la lluita democràtica del nostre país. Altres associacions van sumar-se a la reivindicació, i així, el 17 de gener de 2004, catorze organitzacions van signar la "Declaració d'Hospitalet per un Memorial Democràtic".

Però el camí no va ser planer. El govern de Catalunya, de CiU, no era especialment sensible al tema del Memorial. La dreta, en general, considerava erròniament el Memorial com un instrument de l'esquerra per reivindicar una lluita contra la dictadura que, naturalment, la dreta, amb alguna excepció, no havia protagonitzat. Finalment el Memorial Democràtic

va venir de la mà del govern d'esquerres quan, el 2004 el Departament de Relacions Institucionals i Participació va impulsar l'avantprojecte de creació del Memorial i va ser en la segona legislatura del govern d'esquerres, després de tres anys de debat i d'oposició de la dreta, quan es va crear definitivament la institució mitjançant una llei l'octubre del 2007. Una llei aprovada per complir l'article 54 de l'Estatut de Catalunya que estableix que la Generalitat ha de: *"vetllar pel coneixement i el manteniment de la memòria històrica de Catalunya com a patrimoni col·lectiu que testimonia la resistència i lluita pels drets i les llibertats democràtiques"*.

Una llei que les entitats memorialistes vam celebrar però que arribava massa tard, havien passat vint-i-cinc anys des de les primeres eleccions democràtiques celebrades el 1977. Semblava talment que un dels preus de la Transició hagués estat cobrir de silenci la repressió exercida pel franquisme. Això va dificultar el compliment d'un dels objectius de la recuperació de la memòria històrica: explicar i difondre el molt que ha costat que en aquests país tinguem llibertat. El Memorial s'hagués hagut de constituir molt abans, a pocs anys d'acabada la dictadura; s'hagués evitat així més d'una tergiversació, més d'una

ocultació de fets criminals, i s'hagués evitat així el retard pel que fa a les justes reivindicacions dels represaliats pel franquisme. Després del franquisme, una generació va créixer amb aquest buit històric.

Els primers directors del Memorial, M. Jesús Bono i Miquel Caminal, van desenvolupar una molt bona tasca instal·lant una seu digna, cèntrica, oberta a tothom, impulsant la recuperació de la memòria, recuperant espais, dignificant

els represaliats, ajudant a entitats memorialistes, mitjançant actes, publicacions, documentals, exposicions, etc. i, de manera especial, col·laborant amb institucions escolars i acadèmiques. Tota aquesta tasca va ser capdavantera a l'Estat espanyol i va ser referència per d'altres Comunitats.

La vida del Memorial no va estar lliure d'ensurts segons l'orientació política del govern. I si a partir de la seva creació va rebre un impuls notable,

la situació va canviar quan va canviar el govern. CiU, que ja s'havia abstingut en el moment de votar la llei per la qual es creava el Memorial, una vegada al govern va tancar la seu, va destituir la seva direcció, va paraitzar el seu funcionament i finalment va decidir traslladar la institució al Castell de Montjuïc! en contra de l'opinió de les entitats memorialistes i del Consell de Participació. Amb el temps la situació es va redreçar i el Memorial, malgrat un pressupost econòmic que li dificulta la realització de molts dels seus objectius, s'ha constituït com una institució imprescindible per vèncer l'amnèsia col·lectiva sobre el passat franquista.

Caldria però, per donar-li una major estabilitat, modificar la dependència política del Memorial. El fet que depengui de l'executiu de torn, porta indefectiblement a convertir-lo en un instrument del govern que nomena o destitueix la seva direcció d'acord amb l'orientació política del moment. Considerem imprescindible que el Memorial depengui del Parlament per garantir una direcció estable que eviti els constants canvis i que permeti planificar amb temps i tranquil·litat. Considerem que això estabilitzaria i milloraria el funcionament d'una entitat que fa vint anys va començar a obrir-se camí amb el Manifest del Liceu. Felicitats Memorial!

L'EMPREMTA DE LA DECLARACIÓ DEL LICEU EN LES POLÍTIQUES PÚBLIQUES DE MEMÒRIA

M. Jesús Bono.

Responsable del programa per la creació del Memorial Democràtic (2004-2006)
i directora general de la Direcció General de Memòria Democràtica (2007-2010)

La commemoració del 20è aniversari de l'acte d'homenatge a les persones represaliades pel franquisme celebrat al Gran Teatre del Liceu el 22 d'abril de 2002 i organitzat per l'Associació Catalana d'Expresos Polítics del Franquisme (ACEPF) és una bona ocasió per reflexionar sobre la seva repercussió en les polítiques públiques de memòria a Catalunya.

Les polítiques públiques de memòria, fonamentades en el coneixement històric, són imprescindibles per enfortir els valors democràtics d'una societat. Com deia la historiadora Carme Molinero *"La democràcia necessita de valors i si no els té la societat els omple amb aquells que té a l'abast, habitualment els que es sostenen a través dels mitjans de comunicació"*.¹

L'acte del Liceu va significar un punt d'inflexió en la meritòria tasca que l'ACEPF realitzava des de finals dels anys 70, com la

llarga lluita per les indemnitzacions a les persones que havien patit presó degut a la seva militància antifeixista durant el franquisme. A la demanda de la reparació a les víctimes i els seus familiars, sumaven ara la seva condició d'activistes i el reconeixement de la memòria de les seves lluites per la llibertat com els valors referencials d'una cultura cívica democràtica. Demandes que s'havien de materialitzar en la creació d'una institució, el Memorial Democràtic.

La declaració del Liceu i el manifest pel Memorial Democràtic van esperonar l'articulació d'una agenda pública que ben aviat es veuria acompanyada per l'inici de noves polítiques memorials, amb el canvi polític produït a Catalunya amb el govern progressista i d'esquerres durant els anys 2003-2010 (PSC-ERC i ICV) i el 2004-2011 a Espanya amb la presidència de José Luis Rodríguez Zapatero (PSOE).

A Catalunya, les polítiques públiques memorials no esperaran a la seva coronació legislativa amb la Llei del Memorial Democràtic del 2007 o la Llei de Fosses del 2009 o el mateix article 54 del nou Estatut de Catalunya sinó que paral·lelament i en estreta col·laboració amb l'ACEPF i altres entitats memorialistes s'impulsaran actuacions que van suposar una important mobilització de recursos i l'impuls de les iniciatives memorials de la societat civil, el tractament i reparació de les víctimes, la realització de projectes culturals memorials i l'articulació d'espais de memòria.

Enric Pubill, amb motiu de l'aprovació de la Llei del Memorial Democràtic, manifestava la gran satisfacció que significava per l'Associació que el Parlament hagués aprovat la Llei. I afegia: *"Posarem tots els mitjans per escriure el tros de la història que ens falta"*.² Un tros d'història que mai no van deixar d'escriure malgrat les dificultats

1 Molinero, Carme. Expresos polítics. Memòria dels ajuts concedits pel govern català. Generalitat de Catalunya, 2009, pàg.12

2 Enric Pubill. President de l'Associació d'Expresos Polítics del Franquisme. Entrevista Memòria-es. Desembre 2007, núm.001. Generalitat de Catalunya

que els canvis polítics han ocasionat en la consolidació del Memorial Democràtic.

Maria Salvo, Tristany, Pubill, Bielsa..., representants de la generació que va viure les penalitats de la guerra civil i la dictadura franquista, no van deixar mai de lluitar pels valors en que van creure de llibertat i justícia social i donar-los a conèixer fins l'últim alè a les generacions nascudes en democràcia.

20 anys després de la declaració del Liceu, possiblement la tasca principal del nou període

es troba en l'articulació de les memòries dels moviments socials durant la Transició i la lluita per les llibertats i el protagonisme d'aquests moviments en la democratització del país.

Des de l'àmbit parlamentari i del govern, un tema pendent és la nova llei de memòria històrica i democràtica de Catalunya plantejada en la legislatura anterior i pendent de tramitació, amb que es pretén incorporar la legislació internacional en el capítol del Drets Humans i alhora harmonitzar i cohesionar les lleis existents.

La llei, hauria de ser una oportunitat també per dotar de recursos el Memorial Democràtic i millorar el finançament de les entitats memorialistes.

La lluita constant de l'Associació Catalana d'Expresos Polítics del Franquisme i de les entitats memorialistes no pot ser menystinguda pels poders públics, en un temps en què la irrupció de veus d'intolerància a la societat i a les nostres institucions obliga a refermar els valors fraters i universals de la memòria democràtica.

COMMEMORACIÓ 91È ANIVERSARI DE LA PROCLAMACIÓ DE LA II REPÚBLICA.

El diumenge 10 d'abril es va celebrar un acte convocat per la Taula Nou barris per la República a la plaça de la República a Barcelona.

NO OBLIDEM

Marià Hispano

*«Homenatge als homes i a les dones del PSUC que van morir en la lluita antifranquista»
Barcelona, 20 de febrer de 2020*

Aquest febrer del 2022 ens tornarem a trobar al Fossar de Montjuïc per retre homenatge als homes i a les dones del PSUC que van morir en la lluita antifranquista, per la llibertat.

No us oblidem els avui presents en aquest acte, com tampoc us oblidaren els i les companyes que d'ençà la fi de la Guerra d'Espanya pujaren any rere any -clandestinament- a Montjuïc per a dipositar flors damunt les fosses. No oblidem els vostres noms i cognoms ni oblidem els ideals socialistes i comunistes dels camarades soldats de l'exèrcit de la República, de les dones militants a les fàbriques de la rereguarda, dels maquis a França, dels partisans de l'Exèrcit Roig o dels i de les militants clandestines del PSUC antifranquista.

Avui 20 de febrer de 2022 no oblidem aquell 17 de febrer de 1949 al Camp de la Bota de Barcelona, on foren afusellats quatre joves militants i guerrillers antifranquistes del PSUC.

Numen Mestre Ferrando. Fill de Pratdip, a Tarragona, que als 15 anys s'enrolà com a voluntari a l'exèrcit republicà. Perduda la guerra s'exilià a França, on va anar a parar als camps de

refugiats d'Agde i d'Argelers. El 1944 participa amb el maquis en la invasió de la Vall d'Aran i, un any més tard, tornarà a entrar al país per a formar part de les guerrilles urbanes antifranquistes que llavors organitzava el PSUC a Barcelona.

Joaquim Puig Pidemunt. Nascut a Osor, a la Selva; de jove cambrer i dirigent polític i sindical. En els anys de la Guerra d'Espanya havia estat vocal de la Conselleria d'Economia de la Generalitat de Catalunya. El mes de maig de 1945 va retornar de l'exili per a incorporar-se a la lluita antifranquista, erigint-se en director de Treball, principal publicació clandestina del PSUC.

Pere Valverde Fuentes. El «Noi de Calella», que abans de la guerra havia participat de les curses ciclistes, i en temps de

guerra fou jove comandant de l'exèrcit republicà. Els anys d'exili els va viure a la República Dominicana. Retornà a la pàtria per a lluitar contra la dictadura franquista de polissó al lloc de l'àncora d'un vaixell.

L'Àngel Carrero Sancho. L'obrer metal·lúrgic madrileny, que a la Batalla de l'Ebre fou oficial d'Estat Major. Tres anys més tard, a França, s'incorporaria a la resistència contra l'ocupació nazi. En acabar la Segona Guerra Mundial, l'any 1945, va creuar la frontera amb Espanya per incorporar-se a la lluita clandestina antifranquista.

No oblidem noms i cognoms, tampoc la idea política: el socialisme que enlairàveu a una Europa on el feixisme i el nazisme omplia places i palaus. El socialisme i el comunisme com a ideals fills de la Revo

lució Francesa (1789), de la Comuna de París (1871) i de la Revolució Russa (1917), energies emancipadores al servei d'unes classes obreres i populars que reclamaven participar en la construcció política i social del món contemporani.

Avui, a un món on forces polítiques ultraconservadores volen desdibuixar l'ànima partisana de l'Europa alliberada l'any 1945, cal recordar més que mai que el marxisme i l'anarquisme foren fills de les cultures civils democràtiques i populars dels

segles XVIII i XIX, pal de paller de l'antifeixisme del segle XX. No ho oblidem.

CONCESSIÓ DE LA MEDALLA D'HONOR DE LA CIUTAT DE TERRASSA AL NOSTRE COMPANYY ENRIC CAMA

Domènec Martínez

Durant el passat Ple municipal del mes de febrer, tots els grups polítics del consistori de Terrassa van votar per unanimitat atorgar al nostre company, membre de la Junta de l'associació, Enric Cama, el reconeixement institucional de la ciutat amb la concessió de la Medalla d'Honor. La proposta la va realitzar el Centre d'Estudis Històrics de Terrassa (CEHT) encapçalant un conjunt de diferents entitats: el mateix Centre d'Estudis Històrics, l'Associació de Mestres Alexandre Galí, Amics de les Arts i Joventuts Musicals, CCOO del Vallès Occidental, l'Amical de Mauthausen i altres camps de víctimes del nazisme i l'Associació Catalana d'Expresos Polítics del Franquisme (ACEPF).

Enric Cama és un professor d'història, ara jubilat, que ha deixat una forta empremta en centenars de joves terrassencs que encara recorden la seva activitat acadèmica durant més de vint anys a l'IES Nicolau Copèrnic. Ha estat sempre un activista pels drets socials i de ben jove va començar la seva militància política lluitant contra la dictadura franquista. Va conèixer la clandestinitat, la detenció, els violents interrogatoris, la presó Model i tot l'itinerari molt comú en aquells temps. Membre del PSUC des de l'any 1970 i de CCOO des de l'any 1968, és un europeista de pedra picada membre durant molts anys del Consell Català del Moviment Europeu, del qual va ser-ne Vicepresident.

L'Enric Cama encarna els valors del compromís, l'altruisme,

la solidaritat, la fraternitat i l'afany de justícia social. No ha defallit mai, i avui continua fidel al seu compromís amb les utopies universals d'un món de pa i roses per a tothom, com li agrada repetir.

PLACA DE RECONeixEMENT A ANTONIA JOVER

En l'assemblea general d'associats celebrada el dia 2 d'abril de 2022 es va lliurar una placa de reconeixement a l'Antonia Jover del Olmo. Aquesta és la glosa que es va llegir en l'acte de lliurament.

«**A Antonia Jover del Olmo en reconeixement a la constant tasca per la supervivència de l'ACEPF.**»

Associació Catalana d'Expressos Polítics del Franquisme.

L'Associació et reclama avui per una qüestió que sabem que per tu és ingrata, que vulnera la teva modèstia i el teu tarannà d'anònima camarada. Però et demanem que facis el cor fort i que, per una vegada, controlis els sentiments.

I això perquè avui l'Associació, els seus membres, i els amics

i amigues, et lliuren una placa de reconeixement a la teva incansable lluita durant molts anys contra el franquisme i a la teva tasca solidària amb els empresonats per la dictadura. El teu compromís de lluita envers un món millor, un món de lliures i iguals, és un punt de referència per tots en quant a dignitat, fidelitat a un ideal de justícia i a una permanent acció solidària.

L'Associació i tu formeu un tot indestriable. Parlar d'Antonia Jover és parlar de l'Associació i parlar de l'Associació és parlar d'Antonia Jover. Sempre has estat en primera línia, no hi ha

tasca que no hagi conegut la teva disposició, el teu afany, el teu bon treball i sempre amb un somriure als llavis, ajudant tothom i col·laborant per a mantenir unida l'Associació en els moments difícils, quan aquesta presentava perill de divisió.

Lliura la placa la seva amiga i membre de la Junta, Rosario Cunillera, i amb la placa hi va la nostra amistat, agraïment, respecte i estimació.

**BARCELONA,
2 D'ABRIL DE 2022**

LA REPÚBLICA VIVE EN LA PERIFERIA

Francesc Valls

Article publicat a El País, Catalunya Opinió el 10 d'abril de 2021

Han pasado muchos años desde la Transición, pero cambiar ciertas inercias sigue siendo una quimera. Desde esta semana y hasta el próximo mes de mayo el Ayuntamiento ha puesto en marcha unas jornadas de debate sobre memoria y espacio público bajo el título “La Barcelona incómoda”. Es una evidencia que los monumentos conmemorativos o alusivos a la República, inexistentes en el espacio urbano hasta bien avanzada la transición comenzaron a ubicarse en los barrios periféricos a partir de los años noventa. Ahí está el vanguardista *Pabellón de la República*, que se exhibió en 1937 en París, una réplica del cual se encuentra en el Vall d’Hebron desde 1992. Otro tanto sucedió con el monumento *La República. Homenatge a Pi i Margall*. Si en 1932 la escultura de Viladomat coronaba el paseo de Gràcia, hasta mediados de los ochenta no salió de la clandestinidad para ser colocada el 14 de julio de 1990 en la plaza de Lluçmajor, en Nou Barris, que hasta 2016 no se denominó plaza de la República. En la Rambla del Carmel, en una de las inhóspitas bocas del túnel de la Rovira, se encuentra desde 1988 el monumento a las Brigadas Internacionales, pagado por asociaciones memorialísticas

norteamericanas, entre ellas la del batallón Abraham Lincoln. El desaparecido Oriol Bohigas se propuso monumentalizar la periferia, lo que redundó en una mejora urbanística y, al tiempo, facilitó la centrifugación de lo incómodo.

Los perdedores tienen mal acomodo en el centro de la ciudad, tal como sostuvo en la jornada inaugural de las citadas sesiones de La Barcelona incómoda el historiador Manel Riques. La transición mantuvo inicialmente en la clandestinidad urbana a la República mientras trataba con indulgencia la simbología franquista. Era una actuación que pretendía no desatar las iras de esa España que ora y embiste, cuando se digna usar de la cabeza. El cierre en falso de toda esa época se refleja en ¿Dónde está Franco?, editado por Tres Hermanas, en el que la arquitecta Julia Schultz-Dornburg describe su lucha kafkiana contra la maraña burocrática que le impidió ver y documentar seis de las nueve estatuas ecuestres del Caudillo dispersas por España, expulsadas de la vía pública para residir en los más insólitos lugares, desde una universidad laboral abandonada y con aluminosis hasta un aparcamiento municipal. El hecho es que nadie sabe qué hacer con ellas, falta un relato

oficial de cómo tratar al dictador en un país con muchas heridas por curar, víctimas sin reparar, donde crece la extrema derecha y en el que, como sostiene el hispanista Sebastián Faber, ha faltado consenso transversal antifascista.

Hace unos días la Associació Catalana d’Expresos Polítics del Franquisme pidió a los grupos parlamentarios que practicasen “la inteligencia política” y huyeran de “maximalismos estériles” para dar un impulso definitivo en el Congreso de los Diputados al proyecto de ley de Memoria Democrática, que supere los déficits de la de 2007. Y apuntan que un paso en la buena dirección sería que el currículum escolar incluyera lo que antes se ocultaba y ahora se blanquea: que durante 40 años hubo una dictadura que torturó, fusiló o encarceló a quienes se atrevieron a plantarle cara.

TRAS LAS HUELLAS DEL PADRE

Antonia Jover

Mi padre, Antonio Jover Riquelme, fue un oficial del ejército de la República. Perdió la guerra y conoció la represión de los vencedores. Han pasado los años y hace ya algún tiempo que intento reconstruir pormenores de los años en que fue encarcelado y sentenciado a muerte por el franquismo.

Conversando un día con Domènec Martínez, compañero de la asociación, me comentó su viaje a Almería para asistir a la presentación de un libro sobre Memoria Histórica. Me contó que en la presentación conoció a un investigador de la Memoria de Murcia, Pedro Jesús, que le pareció una gran persona. Le pregunté si se podría contactar con él y me respondió afirmativamente, encargándose de hacer la gestión. A los dos días recibí una llamada de Pedro Jesús, que me pareció una persona encantadora y dispuesta a ayudar en lo que fuera menester.

Le expliqué mi objetivo y le proporcioné los datos de mi padre. A los tres días recibí su partida de nacimiento, con bisabuelos y tatarabuelos incluidos. Me informó que continuaría en contacto con los archivos de prisiones donde había localizado los dossiers de Antonio Jover Riquelme. Por otro lado, el presidente de la asociación, Carlos Vallejo, me dijo que tenía el teléfono de Mercedes Nicolás,

vicepresidenta de la Asociación Memoria Histórica de Murcia. Con todos estos datos decidí viajar a Murcia del 17 al 22 de enero. Llamé a Mercedes Nicolás y le dije que estaría en Murcia por esas fechas.

Gran parte de mi vida la he pasado intentando recuperar nuestra historia contemporánea, y en el intento siempre encontraba unos años en los que había una laguna: eran años entre 1939 a 1943. Esto me hizo decidir a investigar esta parte ignorada. Lo que averigüé en mi viaje a Murcia ratificó lo acertado de mi decisión.

Ante todo quiero dar a conocer, y agradecerles de todo corazón, las maravillosas personas que me han facilitado encontrar toda la documentación sobre mi padre: Pedro Jesús fotocopiando la documentación del nacimiento y de su reclusión en las prisiones de las Angustias y Provincial de Murcia, así como acompañarnos en su coche desde Archena a Alcantarilla. Mercedes Nicolás, que en cuatro horas me puso en contacto con tu tío Rufino y esposa para acompañarnos a las citadas prisiones. Precisamente, aquella misma mañana el alcalde de Murcia había inaugurado la parte recientemente reformada de la cárcel, anunciando dedicar 20 celdas a la Memoria, explicando que en Murcia no sufrieron directamente los horrores

de la guerra por ser un lugar de hospitales y refugio para los que huían de otros lugares, básicamente de Andalucía. Y Piluca, que avisada por Mercedes, me llamó desde Cartagena pidiendo todos mis datos para conseguirme un pase para el archivo del "Arsenal", base de submarinos Isaac Peral en su ciudad, y donde se encuentran todos los sumarios y las sentencias de Murcia.

Ha sido una experiencia inolvidable, he recogido más información de la que pensaba y he encontrado unas personas extraordinarias que me han facilitado mis gestiones y de las que guardo un muy buen recuerdo. Pedro Jesús, Rufino y esposa, Mercedes Nicolás, Piluca, investigadora de los archivos de Cartagena, nunca olvidaré vuestras atenciones ni la manifestación de solidaridad y fraternidad de vuestro comportamiento.

Regresé a Barcelona con la convicción que esta gran familia que lucha por recuperar nuestra Memoria Histórica y que sea incorporada a los libros de texto, lo conseguirá.

En las próximas publicaciones continuaré escribiendo algún artículo donde relataré mis descubrimientos sobre la vida de mi padre a lo largo de su cautiverio de cuatro años en Murcia.

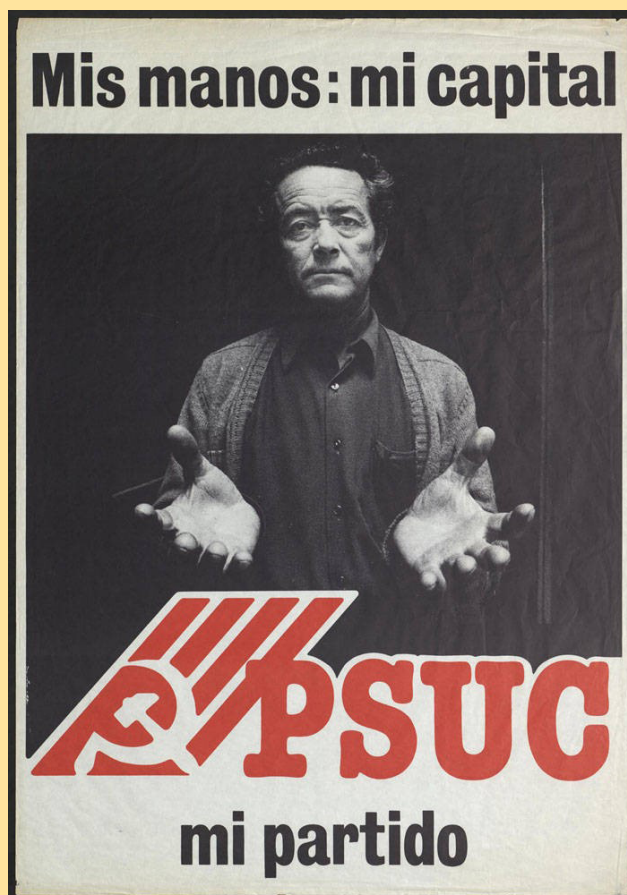
LUIS ROMERO HUERTES (1931-2022). EL MÓN DEL TREBALL

Txema Castiella

El passat 9 de març va morir Luis Romero. Dos dies més tard, *"una munió de punys enlaire el va acomiadar"*, com va escriure Marc Andreu en la seva emotiva crònica a la revista "Treball". És una bona imatge: malgrat que Luis podia ser una persona desconeguda en l'àmbit públic actual, per a molts de nosaltres era un militant insubornable, resistent, honest, al llarg de tota la seva vida des de la foscor de la clandestinitat.

L'hàbitat natural d'en Luis Romero sempre va ser el sindicat. Des dels temps en que els sindicats estaven prohibits, ell ja va entendre que la defensa dels interessos dels treballadors necessitava unió i organització. Havia nascut a la Ribera Baja, a la província de Jaén. Allà va treballar al camp però les seves activitats polítiques el van fer emigrar. Va arribar a Barcelona per guanyar-se el jornal, però també fugint de la repressió. Es va instal·lar en condicions precàries i va convertir-se en un treballador de la construcció, un jornalero, un paleta, que va treballar també per construir les primeres comissions obreres a Catalunya. El sindicat va ser l'espai des d'on lluitar per millors condicions de treball i combatre la dictadura. No el van aturar ni detencions ni acomiadaments, acomiadaments que, com ell recordava, li permetien començar en noves obres i contactar amb nous nuclis per organitzar i estendre les comissions obreres.

En les primeres eleccions municipals va sortir elegit en les llistes del PSUC, però no va arribar a prendre possessió perquè va considerar més prioritària la tasca que necessitava el sindicat en aquells moments d'expansió. El sindicat sempre va ser l'hàbitat natural, el lloc de militància, de Luis Romero.

Però l'atzar va ser que fos una persona molt coneguda més enllà de l'àmbit del sindicalisme. En la primavera democràtica del 1977 els seus camarades li van proposar aparèixer en el primer cartell electoral del PSUC. Va acceptar sense dubtar-ho, com a part de la seva militància política i va esdevenir la imatge del món del treball en la presentació pública dels comunistes catalans. El cartell "Mis manos: mi capital" va tenir un gran impacte. Darrera un format senzill es condensava un missatge molt potent, aquí estem: som el món del treball enfront del capital. Aquí estem, aquestes són les nostres eines de transformació: les nostres mans, el nostre treball. Amb una transparèn-

cia absoluta: Luis Romero feia de Luis Romero, de treballador i de comunista, oferint les mans obertes en gest d'honestedat i esperança. El cartell, considerat com un dels millors del nostre cartellisme polític, va ser en si mateix una obra col·lectiva i ha perdurat en la memòria de moltes persones que van viure aquells anys de Transició. Amb el temps i el pas dels anys ha esdevingut una referència sentimental i un motiu d'orgull. Aquí estem. Luis Romero sempre va estar orgullós de ser aquella imatge del món del treball.

“Les mans de Luis Romero no són únicament mans de manobre. Són les mans i el cap que aconsegueixen organitzar un sindicat, anteposar els

interessos col·lectius als personals, somiar mons millors, assumir derrotes i privacions, aixecar-se cada dia, matinar i posar en escac una dictadura i construir una democràcia”.

Vaig escriure això al llibre “Retrat d'un cartell” (Fundació Nous Horitzons, 2013). Per trobar en Luis Romero aquells dies, vaig haver d'anar a la seu de CCOO a Via Laietana. Ell feia temps que estava jubilat, però no s'havia jubilat. No es va jubilar mai del seu compromís polític i sindical (a Comissions, al PSUC, al PCC), com va demostrar també amb el moviment dels “iaioflautes” per clamar contra la precarietat, per un habitatge públic i a favor de pensions dignes. Aquí estem. Amb la teva memòria.

HILDA AGOSTINI. LES ARMES DE LA RAÓ D'UNA MESTRA REPUBLICANA, PROTESTANT I MAÇONA¹.

Cèlia Cañellas i Rosa Toran

Amb aquest títol, les autores d'aquesta obra i signants de les lletres que segueixen, presenten el resultat d'una recerca per viaranys diversos que han acabat per conformar una aproximació a la trajectòria de Hilda Agostini, una dona nascuda a Tarragona i traspasada a París l'any 1976.

El lloc del seu traspàs ja anuncia que va formar part de la llarga corrua dels republicans que fugiren dels embats de les

tropes rebels en aquell vigorós hivern de 1939 i que decidiren no tornar al seu país mentre es mantingués viva la dictadura encarnada pel general Franco. Però foren 86 anys de vida durant els quals, a la seva trajectòria de mestra republicana, s'hi ha de sumar un bagatge familiar i una persistent defensa dels seus principis.

El seu nom ens va quedar gravat per la seva ressonància italiana mentre, des de les pàgines de Treball, ens ocupàvem de rastrejar el treball femení a

¹ I Premi Bones Lletres d'Assaig Humanístic (Publicat per Ed.62)

la rereguarda des de les organitzacions del PSUC, un partit amb voluntat de govern i entestat, amb èxits i fracassos, en incorporar la dona a les tasques polítiques i sindicals. I ella va ser una de les dones que s'involucraren, des de la secció de propaganda i des de tribunes oratòries al llarg de tot el territori català. Però hi hagué més, el seu nom apareixia en altres arxius com a mestra que havia acabat dirigint la Casa dels Nens Montessori fins a la seva marxa precipitada cap a la frontera. Tot plegat era un estímul per prosseguir amb altres fils, que reeixí amb el contacte amb una neboda, resident a Barcelona i que servava amb cura documentació, fotografies i els records del tracte amb la seva tia Hilda.

Així, els pilars s'anaven alçant amb recerques que han acabat per conformar un relat biogràfic d'una de les dones protagonistes de la nostra història recent. Una història heterodoxa i compromesa amb els seus temps, que havia begut de les fonts del lliurepensament des de la seva infantesa a Tarragona, una ciutat on el pare, un exiliat de la Itàlia empesa a la frustrada unificació sota el mantell republicà, protestant i maçó, va aconseguir fer-se un lloc en mig dels prejudicis i les limitacions d'una societat tradicional.

Hilda i els seus sis germans són un mirall de cosmopolitisme, des dels orígens paterns a les vicissituds posteriors, i ella mateixa palesa una amplitud

de mires i una forta personalitat a partir de la presa de decisions que l'allunyaren del futur usual en els cercles protestants, i l'abocaren a una vida independent a la convulsa Barcelona de la dècada dels 20. A la capital catalana desenvolupà la seva professió de mestra en els cercles de la pedagogia renovadora i finalment en l'escola municipal.

La proclamació de la II República i les mesures immediates dictades pel seu amic i mestre, el també tarragoní Marcel·lí Domingo, significaren la desitjada oportunitat per contribuir a la transformació de la societat, no tan sols a través de l'escola, sinó a través de la defensa dels principis que havia assumit des de ben jove, el laïcisme i la igualtat de la dona i la seva participació política. Conquestes legals que, no obstant, requerien un procés educatiu i de conscienciació per posar fi a les ancestrals dependències masculines i a les influències de l'església catòlica.

I d'aquí en derivà el seu compromís polític amb la ploma i la paraula, persistent i incisiu en la mesura que el govern republicà caigué en mans de la dreta, amenaçador dels drets conquerits de les dones i de l'aplicació dels principis laics a l'escola. L'escriptura d'articles amb la seva signatura esdevindrà una constant, a l'ensemble que sovintegarà la seva presència en actes i mítings seguint les petjades de Victòria Kent, la seva companya de partit. Un partit que responia al seu ideari

de justícia social i laïcisme i a la seva concepció d'una Espanya federal, agermanada amb tota la diversitat de pobles que la composaven, i que no podia ser altre que el fundat i dirigit per Marcel·lí Domingo, el Partit Republicà Radical Socialista, al qual es mantindrà fidel també en l'exili, amb l'excepció dels anys de guerra en que milità en el PSUC. També en les seves files hi trobà concomitàncies amb el món de la maçoneria, al que pertanyia amb el nom de Maya a la lògia Delfos, i que serà una baula en la cadena d'ajuts que podrà rebre a França, al costat dels germans protestants, en els durs mesos d'exili.

Marsella i París l'acolliran i li atorgaran la possibilitat de prosseguir la seva tasca social a partir de l'ajut als refugiats, primer els republicans i, anys després, als damnats per les guerres de descolonització, fins a la seva jubilació i sempre al costat del seu company, Guillermo López, que li aportà els aires republicans almeriencs.

Què queda viu del seu missatge, de la seva obra? L'aferrissada defensa del laïcisme tan en relació a l'emancipació social i intel·lectual de la dona com en la seva aplicació a l'escola com a gresol de formació d'una nova ciutadania. Deures ineludibles en els temps presents, en que la informació prima per sobre del coneixement i la reflexió, i en que la igualtat de la dona en el ventall societatari encara està sotmesa a influències ancestrals, religioses i patriarcal.

Amical de les Brigades Internacionals

“DOBLEMENT OBLIDADES”

Les dones espanyoles i la seva col·laboració en l'esforç de guerra de les Brigades Internacionals. Un llibre de l'Anna Sospedra Rodríguez editat per URV.

Eduard Amouroux

President de l'Amical de les Brigades Internacionals de Catalunya.

Aquest any en el camí de preparació de l'annual homenatge a les Brigades Internacionals, que es fa davant del monument a la brigada Lincoln de la Rambla del Carmel, agafa especial rellevància el paper de les dones en relació a les Brigades Internacionals a la Guerra d'Espanya.

Hi ha una doble vesant en aquest tema, les dones que formen part de les brigades i la seva integració en l'estructura militar. L'altre aspecte a tenir en compte és la relació de les dones espanyoles amb les brigades durant els anys de la guerra.

El llibre que avui comentem toca a fons el segon dels aspectes citats. És una obra ben documentada que té les seves fonts en la informació extreta del SIDBRINT (Sistema d'Informació Digital de les Brigades Internacionals).

Una de les virtuts d'aquest llibre és com, en els seus primers capítols, fa un recorregut pel context existent a Espanya, previ al Cop d'Estat de juliol de 1936. Situa els avenços que es produeixen respecte a les condicions socials i polítiques per les dones amb l'arribada de la II República.

El progrés en el camp dels drets de les dones constitueix una llarga llista: el dret a vot, el dret a l'avortament, l'emancipació en les relacions amb els homes, la incorporació a l'educació superior en pla d'igualtat, etc... La incorporació de les dones al sistema educatiu va permetre un esclat de mestres per tots els racons dels pobles d'Espanya per lluitar contra l'alt grau d'analfabetisme del país. Recordem que aquest col·lectiu va ser un dels més reprimits durant la dictadura.

El llibre fa un sistemàtic recorregut sobre els diferents papers que les dones juguen en la guerra i especialment en el camp sanitari. Aquest darrer les posa en contacte amb dones que vingudes d'arreu del món van reforçar i en molts casos vertebrar el camp de l'assistència a la infermeria de guerra.

Una generació de joves que reivindiquen el seu dret a col·laborar en la defensa de la II República i que, en contacte amb brigadistes vingudes d'arreu del món i procedents de totes les classes socials i totes les opcions polítiques, aviat esdevenen un puntal clau en la lluita, al front, mentre hi poden participar; recordem que en un cert moment la majoria són retirades de les trinxeres i més tard donen la consistència imprescindible a la rereguarda.

L'estudi s'atura en alguns casos singulars, com la britànica Patience Darton, infermera en l'Hospital Carlos Marx de Zaragoza que aportava la seva relació oberta i d'igualtat en el treball i la dedicació als pacients ingressats. No evita la descripció de les inevitables relacions afectives que van sorgir amb els brigadistes ferits o amb el personal sanitari, metges, infermers, conductors d'ambulància, etc...

Finalment cal aturar-se en les darreres pàgines del llibre on es recull una interessant bibliografia, una relació de fonts consultades, un recull de texts (discursos, poemes...) i un llistat de voluntàries espanyoles que van treballar per les Brigades Internacionals.

Una obra que cal tenir a la biblioteca, en l'apartat corresponent a la memòria dels voluntaris de lluita per la llibertat i la defensa de la II República Espanyola.

L'enllaç. Butlletí de l'Amical d'Antics Guerrillers de Catalunya

FOIX, AGOST 1944: LA REIVINDICACIÓ DE LA VERITAT HISTÒRICA

Raül Valls

President de l'Amical d'Antics Guerrillers de Catalunya

El 19 d'agost de 1944 la 3a Brigada de l'Agrupació de Guerrillers Espanyols (AGE-FFI) a les ordres de Pascual Gimeno "Royo" i José Antonio Alonso "Robert", va entrar a Foix, i avançant carrer a carrer va acorralar a la guarnició alemanya al Liceu Gabriel Faure de la capital de l'Arieja. A les 9 de la nit, un guerriller de nom Crescencio Muñoz va arrencar la bandera de l'esvàstica que onejava al Castell de Foix i hi va desplegar la bandera tricolor de la República espanyola.

Foix havia estat alliberat, però encara no estava fora de perill. Una columna alemanya s'apropava des de Saint Giron. El temor a la represàlia, tal com havia passat a Oradour sur Glane, es va estendre entre la població. Els guerrillers espanyols van sortir a interceptar-la. Tot i ser molts menys en número la van envoltar en petits grups i la van rendir la nit del 22 d'agost. A les 2 de la matinada, els guerrillers van entrar a Foix portant presoners als soldats

**Trafiquer l'Histoire de FOIX est indigne
Enseigner le vrai est le devoir de tous**

**OUI À LA CONNAISSANCE
À LA RECONNAISSANCE**

**Honneur aux Espagnols qui ont
risqué leur vie pour libérer FOIX**

de la Werhmacht, curiosament molts d'ells asiàtics.

La població estava al carrer, espantada esguardant el desenllaç de l'enfrontament, amb el temor que els guerrillers no haguessin aconseguit aturar-los. A l'entrar a la ciutat es va desfermar l'emoció de la població que aclamava als republicans espanyols que els havien salvat, alliberant definitivament Foix i tot el departament de l'Arieja. Així ho relatava anys després, emocionat, el comandant "Robert".

Els derrotats d'ahir a Espanya, entraven victoriosos a Foix, lluitant contra els mateixos enemics que els havien expulsat del seu país: els feixistes. Entre ells un jove olotí de vint-i-dos anys, Francesc Serrat Pujolar "Cisquet".

Darrerament, Foix ha volgut recordar aquests fets amb una placa commemorativa, però de forma escadussera i falsificant la història han atribuït la direcció de la Brigada a Marcel Bigeard "Aube", que en realitat va exercir de conseller

Honneur à Marcel BIGEARD, Pascual GIMENO RUFINO, William PROBERT, frères d'armes pour la libération de FOIX, le 19 août 1944

Parachutée le 8 août 1944, la *Mission Interalliée*, composée de 6 hommes, dirigée par le Français BIGEARD (*Aube*) et l'Anglais PROBERT (*Krypte*), a favorisé l'approvisionnement en armes via le ciel et encouragé les maquis.

Le 19 août, deux bataillons (150 guérilleros) de la **3e Brigade de Guérilleros**, active en Ariège depuis mai 1942, commandée par l'Espagnol GIMENO (*Royo*), ont assailli la garnison allemande jusqu'à sa reddition.

Le lendemain, c'était la bataille de Prayols...

Cette plaque est aussi un hommage à tous les combattants non cités

Proposition de plaque présentée en 2021 par cinq associations mémorielles actives en Ariège

de les FFI. Una tasca valuosa, però que no pot ser utilitzada per confondre i reescriure el passat en el sentit en què es pretén. No és un error, és un intent més de menystenir i subordinar el paper dels republicans espanyols a la resistència francesa. De relegar al paper de comparses a aquells que des del primer moment no van dubtar a posar les seves vides al servei de la lluita con-

tra el nazisme i per l'alliberament de França.

Henry Farreny, company de l'Amical d'Antics Guerrillers Espanyols a França, ha expressat vehement la seva indignació, que també és la nostra, davant d'aquesta subtil tergiversació de la història que dona preeminència a un protagonista secundari, "Aube", i fa invisibles als que van dirigir

la força maquisard que va alliberar la ciutat. És per això que el passat 25 de març vàrem ser presents a l'acte de protesta per aquesta tergiversació històrica i de reivindicació del protagonisme heroic de milers de republicans que van exposar les seves vides quan la llibertat d'Europa es va veure amenaçada per la barbàrie feixista. No és només un acte de justícia amb el passat i els seus protagonistes, també és una necessitat pel present. Cal que avui, quan les ombres de l'ultranacionalisme i de l'extrema dreta s'estenen per Europa, els valors internacionalistes i democràtics d'aquells lluitadors contra el feixisme s'agitin de nou i l'exemple dels homes i les dones de la República i la seva guerra inacabable forgin a les noves generacions que es mobilitzen avui per una humanitat avançada i progressiva.

